

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KOGUDUSE LEHT

Nr 3 (28) juuli ISSANDA AASTAL 2007

Kirjataht suretab, aga Vaim teeb elavaks.

2.Korintlastele 3,6

Et minu koda saaks täis!

Saksamaa Borby sõpruskoguduse õpetaja **Ulrich Rincke** jutlus Rapla kirikus 17. juunil 2007.

Jeesus ütles: "Üks inimene tegi suure pidusöögi ja kutsus paljusid. Ja pidusöögi alates läkitas ta oma sulase kutsutuile ütleva: Tulge, sest kõik on juba valmis! Aga nemad kõik hakkasid nagu ühest suust vabandama. Esimene ütles talle: Ma olen ostnud põllu ja pean tingimata minema seda vaatama, ma palun sind, vabanda mind! Ja teine ütles: Ma olen ostnud viis paari härgi ja lähen neid proovima, ma palun sind, vabanda mind! Ja veel teine ütles: Ma olen äsja võtnud naise ja seepärast ma ei saa tulla. Ja sulane tuli tagasi ja teatas seda oma isandale. Siis kojaisand vihastas ja ütles oma sulasele: Mine kohe välja linna tänavatele ja teedele ja too siia vaeseid ja küürakaid ja pimedaid ja jalutuid! Ja sulane ütles: Isand, nõnda nagu sa käskisid, on tehtud, aga veel on ruumi. Ja isand ütles sulasele: Mine välja teedele ja aedade äärde ja keelita rahvast sisse astuma, et minu koda saaks täis! Jah, ma ütlen teile, ükski kutsutud meestest ei saa minu pidusööki maitsta!"

Luuka evangeelium 14:16-24

Armju ja rahu teile Jumalalt, meie Isalt ja Issandalt Jeesuselt Kristuselt!

Armsad õed ja vennad! Toome teile tervitusi Saksamaalt. Teid meenutavad Borby koguduse juhatus ja paljud koguduse liikmed, kellega mõned teist on isiklikult tuttavaks saanud. Alates kolmapäevast oleme olnud teil külas. Võõrustajad võtsid meid taas vastu nii südamlikult ja rõõmuga, et tundsimme end siin kohe nagu kodus. Meil on väga meeldiv jälle Raplas viibida. Kolme päeva kestel korraldatud sõitudel oleme saanud tuttavamaks tükikesega teie ilusast Eestimaast.

Meie sõprus on kestnud aastaid. Jumalateenistustel Borbys palvetame teie ja teie koguduse eest ning laulame samu laule, mida teiega laulate oma kirikus.

Meid seob väga tugev side: ühine usk ja südamest tulev sõprus. Täname teid selle osaduse eest!

Tänane evangeelium on väga ilus lugu – veidi ebatõenäoline, aga siiski elust enesest. Ebatõenäoline on see siis, kui me kirjeldatud võõrustajaga võrdleme ennast. Näiteks oleksin mina pärast nii paljusid keeldumisi kindlasti juba tagasi tõmbunud ja tundnud end solvununa. Aga see, kes meid seal külla kutsus, on tugevam kui mina ning kannatlikum minust. Tema armastus inimeste vastu pole kellegagi võrreldav. Teda ei tee araks paljude tõrjuv hoiak.

Teie siin Eestimaal olete üle elanud need pikad aastakümned, mil suurele õhtusöömaajale kutsuja oli maha vaikitud. Pole olemas Jumalat - nii teavitas avalik propaganda – ja pole olemas küllakutset ning keegi ei pea sellele järgnema.

Jumal aga on suurem kui kõik stalinid ja brežnevaid. Ta on kannatlikum ja südamlikum ning Tema elab edasi ka siis, kui meie kord sureme. Ta ei lase end kellelgi vaikima sundida, vaid tahab koos meiega pidusööki jagada ja näha rõõmsaid inimesi, kes väärtustavad elamise ilu.

Loomulikult tahaks Ta ühist õhtusöömaaga pidada eelkõige nendega, kes olid esimestena kutsutud ja keda Ta juba kaua oli tundnud. Aga kui need ei saa või ei taha tulla, siis laseb ta kutsuda teised, kuid see pidu toimub igal juhul. Nii tuleb kokku kirju seltskond. Need, kes seda üldse ei olnud oodanud, on nüüd kutsutud ja võtavad osa.

Mida siis õigupoolest tähistatakse: sünnipäeva, pulma, laulupidu, asutuse juubelit või lõikuspidu? Seda meile Luukas ei jutusta ja see pole ka tähtis. Tähistada saab ikka ja alati ainult üht – elu selle jumalikkuses. Et meie seal oleme, seda me tähistamegi. Et surm pole meid veel võtnud, et me hingame koos kõige elavaga sel kaunil planeedil Maa taevase Isa kodus.

Saksa külalised Taevaskojas Eestimaa kaunist loodust imetlemas

Seda me tähistamegi ja oleme röömsad, öeldes üksteisele: kui tore, et sa oled olemas, kui tore, et oled jõudnud saada juba viiekümneseks, kui tore, et oskad juba lehvi siduda või kui tore, et oled juba vanaema!

On ka teistsuguseid pidusid – mittetöelisi, tagamõttega. Mõni näiteks peab pidu, sest tahab palju õlut osta, oma autot või erakonda reklaamida. Ent need ei ole tõelised peod, vaid üksnes müügiüritused. Tõelisel peol ma tean, et olen vaba, kuid siiski kaitstud, et olen elus, kuigi meiega koos siin maa peal elades käivad ebaõnnestumised, lüüasaamised, haigused ja surmad. Ma vajan tõelisi pidusid!

Selliseid pidas sageli Jeesus koos oma jüngrite ja ka vastastega. Õhtuti nad sõid ning jõid koos, palvetasid ja laulsid – kõik need, kes olid küllakutse vastu võtnud. Kas nad neil pidudel ka tülitsetid? Seda ei oska küll kujutleda, sest pidutsemine tähendab vaba olemist kõigest rõhuvast, elamist antud ajahetkes, röömu inimeseks olemisest ning heast Jumalast.

Jeesus annab variseridele leiba ja lausub: “Sinu eest!” Ta ulatab Juudasele karika sõnadega: “Joo, Juudas, sul on kindlasti janu!” Nii saab mõistetavaks, et Jumal mõtleb meile kõigile ja otsib meid kõiki. Seda peame kogema Kristuses.

Nii nad pidutsesid, kuid mitte selleks, et unustada kurba argipäeva – see oleks kasutu või isegi kahjulik. Nad pidutsesid selle nimel, et argielu muuta. Meie omakorda pidutseme, et mõnikord ebaselgeks muutunud töötus meie keskel jälle värskeks ja elavaks saaks. Tõelisel peol ma tunnen, mis mind kannab ja kes mind kannab ning see muudab mu argipäeva. Ma jagan sööki teistega ja avastan taas, et ma ei pea elama oma elu võrdluses kellegi teisega ei täna ega ka homme. Mind kutsutakse ja kõnetatakse ning ma tunnen: täna olen ma teretunud peol ja homme ka tööl.

Peab rääkima ka tõrksast hoiakust, keeldumistest, äraütlemistest, mis samuti kuuluvad tegelikku argipäeva. Meil on teha nii kohutavalt palju väga tähtsaid asju: kooliülesanded, söögitegemine, millegi remont, helistamised jne. Nii me

unustamegi tihti kutse peole. Tulevad ainult vanurid. Ent see pole halb. Võib-olla on põhjus selles, et kui inimene saab vanemaks, hakkab ta üha rohkem tunnetama elamise väärtust ja tahab tõelisel peol meelsasti röömukarikast juua.

Nii see on: meie kutsuja, meie Isa taevas, tahab oma pidu pidada koos meiega. Meie omakorda kutsume, nii hästi kui oskame, armastuse ja kannatlikkusega, mõtteleenu ja visadusega. Ikka ja jälle. Pidusöök toimub. Koos meiega või ilma meieta, kuid igal juhul see toimub. Aga meile tuleb kasuks, kui ise kohal oleme.

Aamen

Borby sõpruskoguduse rühm koos meiepoolsete vastuvõtjatega jumalateenistuse järel Rapla kirikus

Kirik läheb augustis remonti!

Eesti Vabariigi kultuuriministeerium eraldas eelmisel aastal Rapla kiriku remondiks 5 miljonit krooni. Töö tellijaks on Rapla vald, kes korraldas ka riigihanke muinsuskaitse litsentsiga ehitaja leidmiseks. Selle võitis Tallinna firma AS KAR-Grupp, alltöövõtjana osaleb AS Benno Ehitus Raplast.

18.juuni hommikul kutsus tellijapoolne projektijuht ja ehitustööde järelvaataja, Rapla koguduse liige Ilmar Mõtsnik kokku kõik osapooled, et ühiselt leida parim lahendus eraldatud raha kõige otstarbekamaks kulutamiseks. Kogu kiriku renoveerimine, mille projekt valmis läinud aasta lõpul, läheks maksma ligi 18 miljonit krooni.

Kuidas suure ja erinõuetega objekti puhul piskuga toime tulla, kujuneski jutuajamise peateemaks. Ainuüksi kogu kiriku elektrisüsteemi uuendus koos kvaliteetse võimendussüsteemiga maksab kolm miljonit. See on töö, mis tuleb igal juhul ära teha. Samuti koos sellega ka kiriku siseviimistlus. Suure täpsusega tuleb järgida muinsuskaitse ettekirjutusi. Näiteks ei tohi elektrijuhtmeid seina peita selleks süvist tehes, vaid need peavad jääma pinnale.

Kahjuks ei mahu olemasolevasse rahaskaemi väga vajaliku WC rajamine kiriku eeskotta, kuna vee- ja kanalisatsioonitrassi ehitus läheks liiga kulukaks. Paremaid aegu peavad ootama jääma ka käärkambri remont, kirikuakende ja -uste vahetus ning tornide vahelaed.

Keerukaks teeb olukorra ka üksikute ruumielementide ja muude süsteemide omavaheline seos. Ei saa ümber ehitada küttesüsteemi, nihutamata paigast pinke, mille ükshaaval lahtivõtmine põranda küljes eeldab täiendavat tööd ja lisaraha.

Et igasuguse suurema remondiga kaasneb tolm, mis mõjub väga halvasti orelile, tuleb pillide kuningas hoolikalt kinni katta. Hiljutine Tallinna Jaani kiriku remont näitas, et kõigile abinõudele vaatamata võtab neil nüüd orelitöö korda saamine veel tükk aega. Seepärast oleks mõistlik suuremahulised ja tolmurohked tööd kirikus siiski ühekorraga ära teha. Juhatuse esimees Raivo Erm on rääkinud Konsistoriumiga võimaliku laenu võtmisest paari miljoni krooni ulatuses.

Suuremate töödega, mis eeldab vähemalt neljaks kuuks kiriku sulgemist, saab alustada alles augusti keskel pärast kirikumuusika festivali lõppu. Ehitaja arvates võib kirikuseinte alaosa koorunud värvi puhastamisega alustada aga juba kohe pärast remondilepingule allakirjutamist. Et saada parem tulemus, peavad seinad saama enne

Kiriku eelseisva remondi üle peavad nõu projektijuht Ilmar Mõtsnik, AS KAR-Grupp tootmisjuhataja Eino Jöötis ja AS Benno Ehitus projektijuht Ants Mihkelson

uue värvkatte alla minekut paar kuud hingata. Arvati, et tänapäevase tehnoloogiaga on võimalik seda tööd teha peaaegu tolmuvabalt.

Vallavanem Aare Heinvee ütles, et maailmas erinevaid katedraale külastades näeb alailma, et mingi osa hoonest on remondis. Kui pooleliolev töö on korrektselt kinni kaetud, siis ei sega see koguduse igapäevatööd ega ka tippürituste korraldamist ruumis. Pigem loob see inimestes hea tunde, et tööd tehakse. Ehitaja peab loomulikult arvestama töökatkestusi kiriklike talituste ajal.

Kui Jumal lubab, peaks kiriku remont jõudma ühele poole jõuluks. Igatahes 2007. aasta jõuluõhtu jumalateenistuse teleülekanne on juba planeeritud Rapla kirikust.

Ilme Veetamm

Viimati oli Rapla kirik tellingutes 1961. aastal

Rapla õpetaja Heino Mälk

Aastatel 1941-1944 Rapla koguduse õpetajaks olnud Heino Mälgul on tänava kolm tähtpäeva - 8.novembril 95.sünniaastapäev, 17.mail 70 aastat ordinatsioonist ning 2.augustil 65 aastat Rapla koguduse õpetajaks valimisest.

Ado Reinvaldi lapselaps

Heino Richard Mälk sündis 8.novembril 1912 Otepääl. Peres oli neli poissi, Heino neist noorim. Ema suri, kui Heino oli 7 aastane. Teiseks lapseõlveks kujunes talle Kulbilohu Elva lähedal. Seal elas emapoolne vanaisa, ärkamisaegne eesti luuletaja ja kirjamees ning „Kuldrannakese“ autor Ado Reinvald. Seoses tänavuse EELK kui vaba rahvakirikuga 90.aastapäevaga meenutati ka Ado Reinvaldi, kes esitas 1899.aastal oma raamatus „*Herrenkirche oder volkskirche?*“ (Härraskirik või rahvakirik?) süstematiseeritud kirikureformi projekti, mis nägi ette senise mõisnike patronaadiõiguse muutmist ja kogudustele suuremat õigust õpetaja valimisel.

Kindel kutsevalik

Mälk ütleb ise enda kohta, et ta ei ole üles kasvanud just sügavalt usklikus peres, kuid elumõtte otsingud viisid teda ajapikku tõsisemalt usu juurde. „*Juba lapsena olen kandnud oma hinges igatsust ilusama, täiuslikuma ja puhtama elu järele*“, on ta oma elulookirjelduses pisut romantiline. Pärast Otepäa eraühishumanitaargümnaasiumi lõpetamist astus Heino Mälk 1930 Tartu ülikooli usuteaduskonda, mille lõpetas 1936. Sama aasta suvel tuli oma kodukogudusse Otepäale praost Johannes Oskar Lauri juurde prooviaastale. Pro ministerio eksami õpetajaametisse pühitsemiseks sooritas ta 27.-29.aprillini 1937 ning teisel nelipühäl, 17.mail 1937 ordineeris piiskop Hugo Bernhard Rahamägi Heino Mälgu Tallinna Toomkirikus Valga praostkonna vikaarõpetajaks. Teiseks ordineeritavaks oli Martna koguduse õpetaja Samuel Eduard Lind.

Muutusterohke algus

Juba 1937.aasta oktoobri lõpus kirjutab Heino Mälk avalduse Järva-Peetri koguduse õpetaja ametikohale asumiseks. Järgmise aasta 2.jaanuaril esitab ta piiskopile uue sooviavalduse kandideerida Viljandi Pauluse koguduse abiõpetaja kohale. Samal suvel teeb piiskop Mälgule aga ettepaneku minna tagasi Valgamaale, kuna seal vajatakse hädasti vikaarõpetajat ning juunist 1938 ongi Mälk ametis Võnnus abipraost August Eini juures.

Kuid juba sama aasta 18.augustil kirjutab Rapla õpetaja Joosep Liiv piiskop Rahamäele kirja sooviga, et Heino Mälk tuleks lähemal ajal talle abiks. Liiv põhjendab: „*Ma ise olen tööst tüdinenud ja väsinud ja Rapla keskkooli usuõpetuse tunnid algavad 29.augustil, millised õpetaja Mälk võtaks enesele.*“ Konsistooriumi otsusega 24.augustist 1938 määrataksegi Heino Mälk Rapla koguduse õpetaja kättesse ja ühtlasi Rapla koguduse teiseks perekonnaseisu ametnikuks. Rahapalgaks määratakse abiõpetajale 80 krooni kuus, lisaks prii korter ja küte köstrimajas. Usuõpetuse tundide eest (9 tundi nädalas) lisandus 45 krooni kuus.

19.oktoobril 1939 määratakse Mälk lühikeseks ajaks Järva-

Madise koguduse hooldajaõpetajaks, kuid ta loobub sellest peagi tuues põhjenduseks just koolitunnid Raplas. Kui Joosep Liiv 1.jaanuarist 1941 emerituuri jääb, määratakse Heino Mälk samast päevast Rapla koguduse õpetaja kohusetäitjaks.

Rapla õpetajaks valimine

Uue õpetaja valimised õnnestus sõjaaja tõttu Raplas läbi viia alles 1942.aasta suvel. Oma kandidatuuri seadsid lisaks Heino Mälgule esialgu üles veel ka Kose õpetaja Richard Jõgis, Hargla õpetaja Jaan Maior, õpetaja Johannes Eduard Sõmer Mõisakülast ning kiriku vikaarõpetaja Evald Saag. Koguduse nõukogu valis omakorda välja kolm kandidaati, keda täiskokku valimiseks esitada. Nendeks osutusid Maior, Jõgis ja Mälk. Valimispäevaks, 2.augustiks oli Kose õpetaja Jõgis oma kandidatuurist loobunud ning vastamisi jäid Maior ja Mälk. Rapla koguduse õpetajaks valiti ülekaalukalt senine õpetaja kohusetäitja Heino Mälk 1662 häälega, Jaan Maiori poolt anti 150 häält. Õpetaja valimine toimus üheaegselt nii Rapla kui ka Järvakandi kirikus. Pidulik ametisseseadmine piiskop Johan Kõpu poolt oli 15.novembril 1942.

Õpetaja Mälgust Rapla rahva hulgas väga palju legende ei liigu. Meenutatakse, et ta armastas koolipoistega vahetunni ajal malet mängida ja et tal puudus kirikuõpetajale nii vajalik lauluoskus.

„Lapsena olin väga vaikne ja tagasihoidlik“, kirjutab Heino Mälk oma hilisemas elulookirjelduses. Selle asemel, et teistega mängida ja vallatleda, armastanud ta meelsamini omaette olla ja mõtiskleda. „Selle iseloomujoone olen säilitanud tänaseni“, ütleb ta ülikooli ajal enda kohta. Samasugusena, suurt kasvu, kuid vaikse ja tagasihoidliku mehena mäletatakse teda Raplas siiani.

Kuldrannake

20.septembril 1944 tuli erakorraliselt kokku koguduse juhatus koosolek, kus õpetaja Mälk tegi teatavaks, et lahkub ajutiselt konsistooriumi loal Rapla koguduse juurest ja siirdub evakueerimise korras välismaale, kusjuures tema ametikoht saab hoitud kuni tagasitulekuni. Juhatus ja nõukogu pidi selleks ajaks leidma kogudusele asetäitja õpetaja.

Viimased kirjalikud teated õpetaja Mälgu kohta leiame 1944.aasta sügisel Sikeldist pärit Helmut Maandi mälestustest. Viimane oli Otto Tiefi vahevalitsuse riigisekretär, kes ainsana selle valitsuse koosseisust läände pääses. Ta kirjeldab põgenemist saabuva punavõimu eest Läänemaal Puise rannas septembri lõpus 1944. Üle mere

pääsemist ootasid seal veel ka Elo ja Friedebert Tuglas, Tiit Kuusik, Paul Keres ja mitmed teised.

Maandi kirjutab: „Randa oli tulnud Rapla kirikuõpetaja Mälk. Tal oli kaelas ametirist ja talaar käsivarrel. Ta katsus end kaubelda ühele reisivalmis kalapaadile, kuid talle vastati eitavalt. Laadimise ajal oli aga õpetajal õnnestunud kuidagi paati pääseda. Randlased käskisid tal maha astuda. Kui ta seda ei teinud, hakati paati vett loopima, kuni õpetaja siiski pidi maale tagasi minema. Hiljem mõned arvasid, et talaar ja rist said talle saatuslikuks. Randlastel olevat ebausk, et papiga ei tohtivat merele minna, see toovad õnnetust. Kuuldavasti jõudnud õpetaja Mälk kuidagi Saaremaale. Seal õnnestunud tal pääseda Saksamaale sõitvale laevale. Merel saanud laev torpeedotabamuse ja kõik reisijad olevat hukkunud.“

Nii lõppes Rapla õpetaja Heino Mälgu lühikeseks jäänud elutee. Ehk meenusid talle siis ka oma vanaisa Ado Reinvaldi luuleread: *Kuldrannake, kuldrannake, mil jõuan sinu kaldale?*

Mihkel Kukk

Naine, kes väärinuks medalit

Jeruusalemmas holokausti muuseumis Õiglaste alleel on Uku Masingu nimeline puu ja plaat numbriga 1561, sest ta varjas saksa okupatsiooni ajal oma õpilast, hilisemat tuntud folkloristika professorit Isidor Levinit. Ilse Rahkema meenutab üht lihtsat, kuid vaprat Raikküla naist Liisa Pölenikku, kelle osa professor Levini varjamisel on laiemalt teadmata.

Liisa Pölenik, neiupõlvenimega Bachmann (1891-1987) ning Uku ja Agnes Masing olid õeste-vennaste lapsed. Liisa elas Seenesaunas, kus Paka mets ja mägi ära lõpevad. See oli Raela Uudeltite Pitseri saun. Seenesauna nimetus on tulnud Paka mäe järgi, mis pidi kujutama seent. Iga suuremal talul oli oma saun seal elavate saunikutega. Liisa oli õppinud õmblejaks ning ta tegi riideid nii külarahvale kui ka Rapla pastor Joosep Liivi perele.

Mäletan, et väiksesena lippasin ikka Seenesauna, peo sinililli täis. Viisin lilled tädi Liisale, vastu sain aga kirjusid riidehilpe, millest õmblesin oma nukkudele riideid. Liisa käis tihti ka meil oma muresid kurtmas ja abistamas igapäevaste tööde tegemisel ning kodu hoidmisel. Kui meie ema küllalt varakult suri, palunud ta enne surma Liisat vaadata ka minu järele.

1930.aastal abiellus Liisa endast 18 aastat vanema leskmehe Juhan Pölenikuga (1873-1950). Kui Rapla uus kirik 1901.aastal valmis sai, oli valge kahupeaga Juhan olnud seal üks esimesi leeripoisse. Liisa saanud oma mehega tuttavaks kirikuteel Raplasse, kus too teinud talle abieluettepaneku. Liisa õmmelnud endale ise laulatuskleidi ja Juhanil olnud Lurichile kingitud kaameli karvadest ülikond seljas. Juhan oli noorena Minnikal masinate peal kraasijapoiss ja saanud töötasuks ülikonnariide sisse kudumiseks kaamelikarvu. Hiljem tunginud Paka vanas mõisa teomajas elanud venelased läbi akna nende majja ja varastanud ülikonna ära. Samadel venelastel oli Pitseri väravas veel üks laudadest üleslöödud ehitis ning põldude

Liisa Pölenik koos vennapoja tütre Mai Bachmaniga (vasakul) ja loo autori Ilse Rahkemaga

peal traatidest rägastik, mille abil segati meil raadiokuulamist.

Pärast abikaasa Juhani surma müüs Liisa Seenesauna 500 rubla eest ära ja läks Tallinna oma vennapoja tütre juurde. Hiljem tuli ta sealt ruumikitsikuse tõttu oma õe juurde. Kui mu isa vanaks jäi, tõin Liisa meile, kus ta elas kümme aastat. Mina käisin tööl ning isa ei saanud pikaks päevaks ükski jätta.

Siis rääkiski ta meile, kuidas Uku Masing oli toonud kord Seenesauna oma juudi rahvusest õpilase, kes pidi ennast saksa ajal varjama. Liisa püüdis olla nii vapper kui suutis ja hoidis teda enda juures nagu emahunt poegi koopas. Risk oli väga suur, sest maja oli suure maantee ääres. Pärast sai Masing mõneks ajaks Levini Petseri kloostriisse sokutada. Hiljem läänes juba tunnustatud professorina andis Isidor Levin juudiorganisatsioonidele Uku Masingu teost teada. Mõtlen ikka, et ka Liisa Pölenik väärinuks oma vaprust eest medalit.

Ilse Rahkema

„On õnn teenida nii täiuslikult kaunis kirikus!“

Õpetaja Mihkel Kukk, 1.juunil möödus 15 aastat päevast, kui Konsistoorium määras Teid Rapla koguduse õpetajaks. Kui tuttavad olid Teile varem Rapla ja siinsed inimesed?

Rapla oli mulle suhteliselt võõras kant. Ka käinud olin siin vähe, erinevalt Märjamaast, kuhu on maetud mu emapoolsed vanavanemad ning mis jäi alati Tallinna ja Pärnu vahet sõites ka tee peale. Olen lapsena käinud paar korda emaga Raplas nelipühäl vennastekoguduse aastapäeval, korra isegi palvemajas, mis suleti juba 1963.aastal. Teadsin vaid, et Raplas elas üks minu ema noorepõlveaegseid paremaid sõbrannasid Linda Pölenik. Küll aga olid Rapla ja Raikküla tuttavad siit pärit ja siin töötanud kuulsate inimeste, eelkõige Uku Masingu ja Evald Saagi järgi. Ka oma eelkäija praost Esra Rahulaga olin ametialaselt kokku puutunud ja üks mu kutsujatest Raplasse oligi tema. Siia tööle asunud, avastasid üllatuslikult, kui paljud teadsid mind Tallinna Kaarli ajast.

Kuidas kohanesite Rapla kogudusega?

Päris hästi. Õnneks oli mul seljataga üheksa-aastane töökogemus Eesti suurimas koguduses. Põhja-Eestis, kus inimesed on loomult kinnisemad kui Eesti äärealadel, võtab kohanemine ilmselt rohkem aega. Kuna koguduse ametikorter Alus sai valmis 1993 suvel, olime terve aasta veel kahepaiksed ehk töö Raplas ja elamine Tallinnas. Lähemate kaastöolistega saab suhteliselt kiiresti oma inimeseks, ent kogu suure koguduse tundmaõppimiseks kulub ikka pikka aega. Nüüd, 15

aastat hiljem tundub, et olen vist ka suure osa koguduse poolt omaks võetud. Vähemalt ollakse juba harjutud õpetaja eripära ja isegi tema veidrustega.

Kõige paremini tunnen end tavalisel pühapäevalisel jumalateenistusel. Siis ma tean, miks inimesed seal on ja mida nad minult ootavad. Mitte igal vaimulikul ei ole õnne nii täiuslikult kaunis kirikus teenida. Minu jaoks on see eriline õnnistus ja tõeline privileeg.

Aasta 1992 on jäänud ajalukku suurte muutuste algusena Eesti ühiskonnas, nagu rahareform ja esimesed vabad presidendivalimised. Milliseid muutusi oli tollal kirikus märgata?

1992.aasta alguses korraldati kõigis kogudustes uue põhikirja alusel nõukogu valimised. See toetus suurel määral 1935.aasta EELK põhimäärustele. Iseseisvas riigis ei saanud enam tegutseda kiriku tegevust kitsendavate okupatsioonijärgsete seaduste järgi. Raplas oli nõukogu valitud veebruaris. Sel ajal teenis kogudust ajutiselt diakon Jaan Kähar. Juhatust ei tahtud aga enne uue õpetaja tulekut valida. Esimene koosolek tööorganite valimiseks peeti umbes kuu pärast minu ametisseasumist. Kuna tundsin siinseid inimesi veel liiga vähe, oli see minu jaoks raske ülesanne. Sain toetuda oma eelkäija Esra Rahula ja lähimate kaastöolistele soovitudele.

Muide, minuga samal aastal tulid kogudusse tööle nii kirikumees Ringo Lemberg kui ka organist Hille Poroson.

1992. aastal valitud Rapla koguduse nõukogu. Esireas vasakult Meeri Heinvee, Selma Pikner, Ella Kutser, Heljo Einula, Arvo Musthallik, õpetaja Mihkel Kukk, Õie Laskar, Aita Paes, Kirsti Männiste ja Luule Lainväe. Teises reas Rita Kikajon, Eva Kõrtsini, Agnes Eesmaa, Milvi Tammik, Eha Kasenurm, Siiri Rospu, Kaie Tammik ja Laine Kõrtsini. Kolmandas reas Ülo Väling, Edgar Vaik, Kalle Rohula, Ralf Einula, Riho Reier, Rein Unga, Tõnu Rahula, Valter Laurimaa, Leopold Kasikov ja Kalju Pikner, pildilt puuduvad Aare Kimmel ja Taimo Tammik

Ringo oli ametis pisut enne mind, Hillele esitasin ise kutse augustis. Nii et ka nendel on tänavu tähtpäev.

Keda veel meenutaksite oma lähemate abiliste ja paremate kaastöölisena?

Neid on selle aja jooksul olnud palju. Olen kõigile väga tänulik. Õpetaja üksinda ei tee koguduses midagi. Reeglina tegutsevad koguduse töötajad ainult vabatahtlikkuse alusel mingit tasu saamata. Koguduse õpetaja lähimad kaastöölised on lisaks kantsleitöötajale, kirikumehele ja organistile/koorijuhile loomulikult koguduse enda valitud nõukogu/juhatuse liikmed, eriti esimehed.

15 aasta jooksul on Raplas olnud neli juhatuse esimeest. Arvo Musthalliku õlgadel oli pärast Esra Rahula emerituuri jäämist kogu vastutus koguduses, nagu õigusvastaselt võõrandatud varade tagastamise küsimused, personaalraamatutest dokumentide väljastamine inimestele, uue õpetaja leidmine jne. Rapla juurtega mehe oli tal koguduse suur toetus, mis tema tööd kindlasti kergendas.

Mulgimaalt pärit Villu Siniroht oli teistsuguse natuuriga, väga energiline ja tegutsemisaldis. Tema hakkas kohe taastama kogudusele tagastatud pastoraadihoonet ning organiseeris kiriku katuse ja tornide remondi. Gert Villardi kui uue põlvkonna esindaja aastasessa ametiaega jäi Rapla kiriku suurjuubeli korraldamine. Suhteliselt kinnine töö pangas ei lubanud tal kahjuks esimeheametit kauem pidada.

Praegune esimees Raivo Erm on tugeva visiooniga inimene ja lausa parandamatu optimist. „Kõik on väga hästi,“ ütleb ta ka siis, kui teiste jaoks tundub asi olevat lausa vastupidi. Oma paljude muude ülesannete kõrval on tal olnud piisavalt nii huvi kui ka aega koguduse elu korraldada.

Juhatuse liikmetest on kõige tõhusamalt majandusliku abi ja väärtuslike nõuannetega kogudust toetanud Liilia Veskimäe ja Harri Õunapuu. Oma parimaks kaastööliseks pean aga asja igavikku kutsutud Siiri Rosput, kes oma kompetentsi, erakordse heatahtlikkuse ja tasakaaluka meelega saavutas suure usalduse terves koguduses. Neljal korral nõukokku ja juhatusse valituna pidas ta kõik need viihteist aastat vastutusrikkast laekuriametit. Vabatahtlikult korraldas ta koguduse arhiivi, otsis välja sünnipäevalapsed jne. Hindan Siirit eriti seetõttu, et tema jaoks olid lisaks majandusele väga tähtsad ka vaimulikud küsimused.

Kadunud Ülo Väling paistis silma oma fanaatilise pühendumusega neis asjus, mis olid talle südamelähedased, nagu orel, helivõimendus jne. Loomulikult ei kujutaks tänast koguduse elu ette ilma pastoraadi väsimatu perenaise Liidia Palmita, kelle jaoks see maja on lausa esimene kodu. Seda rida võiks pikalt jätkata...

Rapla kirikumuusika festival saab teoks tänavu juba 15.korda. Kuidas see sündis ja mis on selle jätkusuutlikkuse fenomen?

Festivali korraldaja Raimo Kivistikuga puutusin kokku juba Tallinna Kaarli päevil, kus ma teda ka ristasin. Kui olin tulnud Raplasse, avastas ta juba samal, 1992.aasta suvel siinse kiriku kui ideaalse koha vaimuliku muusika esitamiseks. Festivali sünnil on suur teene ka tollasel Rapla maavanemal Kalle Talvistel.

Festivalis kahtlejatele või sellesse lausa halvasti suhtujatele olen meenutanud Lutheri mõtet, et lauldud Jumala Sõna on kahekordne jutlus. Kui jutlus pakub kuulajale eelkõige usulis-intellektuaalset rahuldust, siis muusika lisab sinna ka veel nii

EELK 90. aastapäeva puhul autasustati õpetaja Mihkel Kukke meie kiriku III järgu Teeneteristiga, kõrval juhatuse esimees Raivo Erm

vajaliku emotsionaalse poole. Mul ei lähe meelest, kui esimese festivali lõppkontserdi järel tuli Selma Pikner tänama ja ütles, et nüüd on põhjust oodata järgmist suve. See oli läinud talle hinge. Ma usun, et neid inimesi on olnud palju. Mina saan festivalilt alati kõige suuremad elamused vaimulikest suurvormidest.

Raplasse tulles hakkasite tähistama kihelkonnapäeva ja välja andma Rapla kihelkonna auhinda. Miks?

Minu jaoks on see identiteedi küsimus. Meie kõigi juured on mingis Eestimaa kihelkonnas. Ka neil, kes on juba paar põlve suurlinnades elanud. Oma kihelkonna nimepäev võiks olla igas Eestimaa nurgas selle paikkonna ja seal elavate inimeste pidupäevaks. Rapla kihelkonna nimepühaku Maarja-Magdaleena päev on keset suurt suve 22.juulil.

Esimestel aastatel tähistasime nimepäeva ainult kirikus. Leidnud Marju ja Mikk Sarve kui asjast huvitatud mõttekaaslased, hakkasime kihelkonnapäevi korraldama juba pisut laiemalt. Viimasel paaril aastal on Maarja-Magdaleena päev olnud ühitatud kirikumuusika festivali avakontserdiga.

Alates 1998.aastat igal aastal väljaantav Maarja-Magdaleena pronkskuju kihelkonna auhinnana on sündinud erinevate osapoolte hea koostöö viljana.

Mis on teile endale viieteistkümneme aasta jooksul Rapla koguduses töötades kõige suuremat rahulolu pakkunud?

Eks ikka töö rõõm ehk rõõm tööst, mis ka endale meeldib. Ilma selleta ei ole võimalik vaimulikuametit pidada. Suurimat rahulolu olen tundnud ehk asjadest, mida olen suutnud korda saata, ilma et see oleks olnud minu otsene töökohustus. Eks selle tõttu on kindlasti ka midagi vajalikku tegemata jäänud. Leian, et igal inimesel on oma vaimuanded, mida ei tohi vaka all hoida ja kõik ei ole tugevad kõigis asjus.

Rõõm on näha, kuidas igal aastal muutub kiriku ja pastoraadi ümbrus järjest ilusamaks ja valgemaks. Rapla kaunis kirik väärrib paremat eksponeerimist. Teiseks suureks armastuseks pean koguduse oma ajalehe väljaandmist ning Ilme Veetammes ja Edmund Laugassonis pühendunud tegijate leidmist. Suurimat rahuolu tunnen Enn Võrgu oratooriumi „Valvake“ esiettekandest 2005.aasta kirikumuusika festivali avakontserdil. See oli üks minu unistus, mida olin kümme aastat varem välja käinud. Et see nii suurepäraselt teostus, on tõeline ime.

Küsitles Ilme Veetamm

Maimu Tedre: Minu tee...

Olen sündinud Võrumaal Sõmerpalu vallas, täpsemalt Osulas. See ei ole küll Otepää ega Haanjamaa, kuid on võrratult ilus koht Võhandu jõe käärudes. Vanemad olid põlluharijad. Kasvatati rukist, nisu, otra, kaera, tatart, lina. Lina töödeldi ise, kiust kedrati lõnga ja ema kodus sellest telgedel voodilinu, käterätikuid ja kõike ihukattena või majapidamises linasest materjalist vajaminevat. Jämedamast kiust kooti näiteks viljakotid. Tatart kasvatati toiduks. Pisikesest peale olen käinud lehmakarjas. Meid oli kolm last: peale minu vanem õde ja noorem vend. Perele abiks olid vanavanemad.

Teadlikum eluperiood jäi tervenisti okupatsiooniaega. Kohalikku Osula kooli läksin 1.oktoobril 1945, sest septembris käisid Võru ümbruses veel lahingud. Maa oli sõjast laastatud ja täis mahajäetud laskemoonakuhilaid. Elu oli pööratud pahupidi, kuid tuli minna edasi. Paluti Jumalat ja oodati valget laeva, mis pidi tagasi tooma vana korra. Minu haridustee jätkus Võru keskkoolis ja EPA maaparandusosakonnas.

Vanemad olid usklikud, eriti emapoolne suguvõsa. Usk andis jõudu ja julgust elada neil aastatel, samal ajal kui usaldus inimeste vahel oli justkui kadunud. Vanaema ja vanatädi olid need, kes õpetasid laulusalme ja rääkisid Taevaisast. Söömist ei alustatud enne, kui oli loetud söögivärss – nii öeldi meil, ja laua juurest ei lahutatud tänamata. Kui koolis alustati söögivahetundi minu arust midagi nii olulist vahele jättes, läksin õpetajalt küsima, kuhu jäi söögivärss. Koolis töötasid siis veel eranditult vana kooli pedagoogid ja mul lubati see värss lugeda: *Oh Issand Jeesus, tule, meil ise võõraks ole. Sa meile laua katab, kõik õnnistada võtad.*

Ma ei saa rääkida usule TULEMISEST – usk on olnud minuga ajas kaasas. Kui käin Osula surnuaias, mõtlen tänutundega lähedastele, kes oskasid seda imelist lapseusku minus hoida. Mu vanatädil oli suurepärase lauluhäl, nii et temalt sooviti tihti haua ääres lisalaulu. Minul palus ta oma muldasängitamisel laulda *Rändur, ütle, kuhu lähed*. Seda ma ka tegin, olles siis juba keskkooliõpilane. Ütlesin sõnad ette ja kõik matuselised laulsid kaasa.

Kirikud olid meie kodust kaugel. Urvastesse, kuhu kuulusime, oli peaaegu 30 km, Võrru natuke vähem. Seetõttu käisid inimesed vennastekoguduse palvemajas samas Osula alevikus. Palvemaja oli Eesti Vabariigi ajal ehitanud kohalik taluperemees oma maa peale. Minu ajal teenis sealset kogudust Misso kandist pärit noor kena mees August Säde paar korda kuus.

Palvemaja oli jämedatest tahutud palkidest hoone esiku, väikese kõrvalkambri ja palveruumiga, kuhu mahtus pinkidele istuma umbes poolsada inimest. Mäletan laiu ja alati väga puhtaid põrandalaudu. Juba ruumi sisenedes laskus igauks põlvili. Palveid loeti murdekeeles ja need tundusid lapsele väga pikad. Suurematel pühadel teenisid ka kaugemalt tulnud vennad. Enam kui korra külastasid meid Peeter Sink ja Harri Haamer. Olen minagi seal ühe korra esinejate hulgas olnud. See oli jõuluõhtu, kui neljakesi – kaks tüdrukut ja kaks poissi – laulsime kodus selgeks õpitud laule. Üks neist oli *Miks nii hilja õhtukellad*, teist pala ei mäleta. Inimesed kuulasid, pisarad silmis. Meie saime

Maimu Tedre koos abikaasa Antsuga

kiita ja olime õnnelikud. Oleksime rohkemgi laulnud, aga polnud õpetajat.

Palvemaja suleti 50-ndate alguses. Olen kuulnud, et kolhoosiajal muudeti see väetisekuuriks. Siis olevat sinna välk sisse löönud ja hoone tuleroaks saanud. Oli alanud karm aeg, mil hea sõnumi kuulutamine muutus väga raskeks. Kuid inimesed elasid parema aja lootuses. Kel elupäevi oli antud, said lõpuks näha oma riigi taastamist ja vabadust tunnistada kartmatult usku taasavatud pühakodades. Osulast 5-6 km kaugusel Võru – Luhamaa maantee ääres on nüüd välisabi toel restaureeritud väike Heimtali kirik, kus peab jumalateenistusi Urvaste koguduse õpetaja.

Tänavu 1. augustil saab mul 47 aastat elatud Raplamaal. Olen siin kogenud palju rõõmu ja õnnistust Jumala lähedalolust. Alati on mu ümber olnud häid inimesi, ja eks needki ole Jumalast läkitatud. Kui asusin oma erialal – maaparanduses - tööle tollaegses Alu remondi- ja tehnikajaamas, juhtus nii, et minu teisel tööaastal moodustati Alus naisansambel Selma Käsperi eestvedamisel ja laule hakkas õpetama nooruke Eo Heliste (Tori). Lauuarmastus hoidis meid koos kolm aastakümnet.

Alus sattusin elama usklikku perre ja hakkasin koos nendega käima Rapla kirikus, kus sel ajal teenis veel õpetaja Evald Saag. See side jäi püsima. Eo oli see, kes tõi mind kirikukoori, kus laulan tänini. Jälle on mu ümber head ja mõistvad inimesed. Hiljem hakkasin kogudust abistama vabatahtliku kiriku koristajana, mida tegin peaaegu kaheksa aastat. Tervislikel põhjustel pidin loobuma ja aitan nüüd kodus kasvatada lapselapsi. Kirik on endiselt mu teine kodu.

Annika Kilgi on filoloogiamagister

Annika, Sa kaitsesid mõned kuud tagasi oma magistritöö. Mis teemat Sa uurisid?

Minu magistritöö teema oli „Eesti morfoloogilise mõtte areng Stahlist Ahrensini“. Vaatlesin seal vormiõpetuse kirjeldamist misjonilingvistika ajajärgul (1637–1853). See on periood, mil eesti keelega tegelesid peaaegu ainult baltisakslastest kirikuõpetajad. Nende meeste mõttetöö tulemusel arenes eesti keele käsitus kahe sajandi jooksul üha enam eesti keele omapära arvestavaks. Üldjoontes toetub viimase misjonilingvisti Eduard Ahrensi tööle ka põhjaliku Wiedemanni grammatika (1875) morfoloogiakäsitus. Seega võib öelda, et misjonilingvistika ajajärgul tehtu on pannud aluse eesti keeleteadusele. Kaitsmine oli vaieldamatult kogu stuudiumi kõrghetk. Kohal oli palju toredaid sõpru ja kolleege, kellega tekkis huvitav mõttevahetus.

Mis on praegu Su elus kesksel kohal?

Teadustöö. Ma uurin 1739. aasta piiblitõlke keelt. Ilmselt astun ma doktorantuuri ja kirjutatan sellest kunagi ka väitekirja, kui hästi läheb. Kristlasest keeleteadlase jaoks on raske ette kujutada olulisemat ja paeluvamat teemat.

Esialgu olen esimest täispiiblit lugenud ja avastanud, kui huvitav see keel on. Tihtilugu väljendatakse pikemalt kui tänapäeva keeles ja paljude sõnade tähendus on nihkunud. Suhteliselt palju varieerub kokku-lahku kirjutamine ja kirjavahemärgistus.

Veel on mul suur rõõm osaleda eesti piiblitõlke ajaloolise konkordantsi koostamises. See on andmebaas, millesse kavandatakse koondada kõik säilinud eestikeelsed piiblitõlkekatkendid kuni esimese trükipiibli (1739). Kokku on neid 18. Kunagi, kui see töömahukas andmebaas valmib, saab sealt otsida autorite või tekstide kaupa, kindla piiblikoha järgi, tänapäevastatud märksõna järgi ning morfoloogilise vormi järgi. Selle projekti juht on üks mu doktoritöö juhendajatest Kristiina Ross.

Mu praeguse teadustöö juures on tore see, et enam pole seda probleemi, justkui oleks mul niipalju tööd, et pole enam aega Piiblit lugeda. Kui mul nüüd aega pole, siis sellepärast, et ma loen Piiblit. Isegi, kui ma poleks kristlane, oleks selle teema headus ilmselge. On raske ette kujutada teksti, mis oleks eesti kirjakeele kujunemist rohkem mõjutanud. Teiseks on Piibli näol tegemist mahuka tekstiga, mida on ikka ja jälle uuesti tõlgitud või redigeeritud.

Teadustöö kõrvalt pead Sa ka loenguid Tallinna Ülikoolis. Kellele ja mida Sa õpetad?

Õpetan eesti filoloogidele vormiõpetust ning klassiõpetajatele aineid „Eesti keel I“ ja „Eesti keel II“,

Annika Kilgi oma magistritöö kaitsmisel

mis hõlmavad ortograafiat, morfoloogiat, süntaksit ja leksikoloogiat. Mu unistus on kunagi lugeda ka erikursust kirjakeele ajaloo.

Sa oled ka koguduses misjonisekretär. Mida Sa selles ametis teed?

Misjonisekretäri ülesandeks on hoolitseda misjonäri ja tugikoguduse vahelise suhtlemise eest. Mina olen põhiliselt paljundanud Liliann Keskise sõbrakirju ja pannud neid kirikusse võtmiseks. Vastu kirjutavad soovijad juba ise. Midagi huvitavat toimub alati ka sügisesel misjonipühal.

Keskinenidega suhtlen ma põhiliselt Skype'i kaudu. Nii saan põnevaid otsereportaaže Omskis toimuvast: mis koguduses toimub, millega pisitütred on hakkama saanud, ja muust eluolust.

Mis on Su suveplaanid? Kas Sa puhkad ka?

Elan suviti märksa rahulikumat elu kui muidu, magan igal öösel korralikult ega väldi lähedastega kohtumisi pooltki nii tihti kui kooliajal. Lähen, nagu ikka, evangeelsete üliõpilaste suvelaagrisse, perekondlikele sünnipäevadele ja sõpradega jäätist sööma. Eriliseks teevad selle suve keeleteaduse ajaloo konverents, laulupidu ja heade sõprade laulatused.

Küsitles Aive Rahula

Martin Oppi ja tema aeg

Endise Rapla koguduse nõukogu esimehe Martin Oppi (1902-1967) sünnist möödub 28.juulil 95 aastat ning 18.jaanuaril sai 40 aastat tema surmast. Olles olnud esimeheametis aastatel 1939-1950, jättis ta tol keerulisel ja muutlikul ajal koguduse ellu sügava jälje. Selle energilise ja ettevõtliku, kuid samas ka vastuolulise mehe elust kirjutab tema vennatütar Aino Villand.

Onu Martin

Mäletan oma onu eelkõige Palamulla Andrese talu peremehena. Seal olime vanaemaga igal suvel ja sinna sõideti ka pühadeks. Martin tuli hobusega Raplasse vastu. Andresel oldi ka puhkuse- ja heinaajalgi. Esialgne vana talumaja-rehielamu tundus natuke salapärane. Reheahju taga laulis kilk ja kambris luges aega roosidega kell. Ukse ees oli suur õunapuu. Pärast üht tugevat äikesevihma jooksimise onuga võidu mahakukkunud õunu korjama, kasutütar Velli naerdes uksel meid vaatamas. Lauda nurga juures oli koeraputka, kus elas karu moodi koer Boi, kes onule käppa andis ja tema põlvede najale püsti tõusis. Onu Martin armastas lapsi. Ta võis meiega lõputult hullata. Mõnikord kargas ta meie eest hobuse selga ja sealt me teda kätte ei saanud. Aga see kõik oli nii ammu – kolmekümnendatel aastatel.

Mäletan paljusid töid, mida me koos tegime. Heinaveol olime kasutütar Eiloga korvis tallamas. Onule meeldis meile pool rõuku korruga vankrisse visata ja naeruga oodata, kuni me sealt välja tulime. Lakas heinu vastu võttes oli sama luu. Meil lubati mõnikord karjamaalt hobune koju tuua.

Martin Oppi leeripoisina 1919

Uhke oli minna, päitsed käes, ja siis onu moodi vilistades hobune enda juurde kutsuda. Hoopis tore oli päris ise kaarikul onule Raplasse rongi vastu sõita. Seegi oli väga-väga ammu – neljakümnendate lõpus. Ma arvan, et ta oli parim, meie jaoks kindlasti. Tema juures oli julge ja huvitav.

Märtsi suurpommitamise ajal 1944 jõudis onu Martin kahe rünnaku vahel Tallinna. Rong oli peatunud Männikul ja sealt tuli ta jalgsi Kodu tänavale, kus me kõik elasime – tädid, minu isa Johannes, vanaema ja mina, lisaks veel sõjapagulased Narvast. Hirm oli kohutav. Vahetpidamata langesid pommid, „jõulupuude“ valgus oli taeva all. Suur rahu valdas, kui onu äkki seal oli - nüüd on kõik hästi! Õnneks jäi meie kodu enam-vähem terveks. Hommikul sõitsime Martiniga koos rongiga Raplasse ja jäime Andresele sõja lõpuni.

Perekond

Neid oli peres kuus õde-venda. Vanemad Jüri (1866-1916) ja Leenu (1873-1954) Oppi (sündinud Bormeister) töötasid Järvakandi mõisas (praeguses Purkus). Elasid seal moonamajas koos nelja perega, igapäev oma suur reheahjuga tuba, eeskoda, sahver ja loomalaut. Moonamaja varemed on praegu veel alles, paekividest ots ja imetlust äratavalt jämedad seinapalgid. Katus on muidugi lagunenu. Ema Leenu käis ikka kirikus, luges Carl Eduard Malmi jutluseraamatut ning laulis kirikulaule. Raplas elades oli ta rõõmus, et kirik on nii ligedal, jõudis palvemajjagi. Järvakandist olla ta jalgsi Raplasse käinud Joosep Liivi kuulamas.

Lapsed Johannes (1895-1975), Otto (1897-1977), Liine (1900-1990), Martin (1902-1967), Juuli (1905-1990) ja Alide /Alli/ (1911-1986) sündisid kõik Järvakandis ja käisid, peale kõige noorema, seal ministeeriumikoolis. Ilmselt 1914. aastal kolisid nad Raplasse, kus isa Jüri sai tööd postijaamas. Rapla postijaam asus Mahlamäe kandis, praeguste majade asemel olid siis põllud. Isa jäi soetõppe ja suri 1916 vaevalt viiekümnesena.

Selleks ajaks oli vanem poeg läinud Venemaale „mõisavirtsahvti“ õppima ja järgmine postijaamast kroonusse võetud. Martin oli koos isaga juba varem postijaamas suviti ja koolivaheaegadel tööl käinud.

Noorelt perekonna toitjaks

Isa surma järel sai Martinist 13-aastasena perekonna tugi. Rapla algkool

Oppide pere: vasakult Martin, Alli, Juuli, ema Leenu, Otto, Liine ja Johannes

jäi muidugi pooleli. Postijaamas sai ta enda kätte isale määratud hobused ja tööriistad, tegi igasuguseid põllutöid ja oli postipoiss. Sageli oli ta sõitutes, ka öösi, eriti suurte pühade ajal. Ema käis ka postijaamas põllutöödel, talvel kodus kangaid koos vanema tütre Liinega, kes oli taluteenija lira külas.

Aeg oli raske – sõda, revolutsioonid. Ema jäi peapõletikku, noorem õde rõugesse. Martinist oli saanud pere ainuke toitja. Ta läks Sikeldisse tallu, kus peremehel oli väike nahaparkimise töökoda. Seal olid paremad teenimise võimalused ja kolme aasta jooksul õppis mõndagi, mida hiljem oma talus edukalt kasutas. Peremees aga suri tüüfusesse ning ka Martin ja ema nakatusid, põdedes pikka aega.

Järgnes metsatöö ja sulasepõli kuni sõjaväeteenistuseni aastatel 1924-1925. Selleks ajaks olid ema ja õed Tallinna tulnud. Martinist sai lühikeseks ajaks Tallinnas Rotermanni leivatehases laotööline, kus vanem vend oli juba kirjutajaks.

Taluperemees

Edasi Martini oma käega 1966. aastal kirjutatud eluloost: „*Linnaelu minule ei meeldinud, põllutöö oli südamelähedane. Läksin jälle maale Rapla valda Palamulla külla, töötasin ühe aasta talusulasena. Abiellusin talu pärijaga, nii alustasin tööd oma plaani järgi – tahtsin teha kehvast talust hea, mis peaaegu ka õnnestus 25-aastase pigutuse tulemusena.*“

Need olid õnnelikud aastad. Põldudel tuli rassida Vargamäe Andrese kombel. Kerkisid kiviaiad, parandati heina- ja karjamaid. Raba-äärsele heinamaale ehitas Martin küüni, mida külarahvas pilkavalt Noa laevaks hüüdis - kust ta sinna heina mõtleb võtta. Aga uudismaa andis nii suure saagi, et kõik ei mahtunud äragi. Vanade lautade asemele tehti uus avara karjaköögi, koplisse ehitati kahe paari värvatega kõrge küün, mille ühes otsas oli laudpõrand, et oleks koht palvetundide pidamiseks, kuni elumaja valmib.

Ja 1940. aasta jaanipäeval (17. juunil olid võõrväed üle Eesti piiri marssinud!) õnnistati uus punastest tellistest kahekorruseline elumaja, kus pidi ruumi olema kõigile, ka õdede-vendade peredele. Kaks tuba sai ukse avamisega üheks suureks muuta - ikka palvetundide jaoks. Palamulla kooli põlemise järel peeti selles majas mõnda aega kooligi. Ei osanud Martin maja ehitamise ajal mõelda, et seal saavad peavarju põgenikud Tõrvast ja Narvast, Tallinnast ja mujaltki. Viimasel sõjasügisel (1944) oli suurel kartulipõllul iga vao jaoks inimene, köögis mitu kokka talgutoitu tegemas, abilisi jagus mujalegi. Lastel oli hea põli: nemad võisid mängida ükskõik kus, tööd said tehtud nendetagi.

Aga muret tegi peksmata vili, sest kütust ei olnud. Tallinnast oli põgenikke toonud üks sugulasi oma *Studebackeriga*, see käis puugaasiga. Mitme kahemehesaaga

tehti klotse auto puugaasigeneraatorile. Auto rattale tõmmati viljapeksumasina lint ja nii peksti vilja. Siis aga ilmus kohale üks nõukogude ohvitser, kes rekvireeris auto. Kuidagi saadi kaubale töö lõpetada (kuskilt hangitud puskari abil muidugi!). Läbi Palamulla läks Raplasse ka Eesti Laskurkorpuse väeosi, käisime neid tee ääres vaatamas, et ehk kuuleme midagi omades. Muret ja pisaraid oli kõigi. Aegamisi lahkusid ka põgenikud ja elu pöördus mingil moel tavapärastesse rööbastesse. Elekter sai sisse sõja ajal nagu telefongi ja nii tasapisi elu edenes. Päriselt aga mitte kunagi.

Abikaasa Miina

Andrese talu perenaist, Martinist 15 aastat vanemat Miinat (sündinud Winkelmann, 1887-1982) kiidavad kõik, kes teda tundsid. Ta oli musikaalne, ilusa lauluhäälega. Tädi meenutas, et pühapäeviti äratas hommikul Miina laul ja mäng harmooniumil. Ta oli ka hea perenaine. Andresel olid alati kasvamas lehmade kõrval vasikad ja mullikad, seasulus oli lõbus põrsapere, koplis kari lambaid uttedega, kanadest-kukkedest rääkimata. Muid kodulinde oli harva. Andreselt viidi kevadel kapsa- ja lilletaimi. Miina uhkuseks oli poolt tuba täitev rikkalikult õitsev toakask.

Miinal olid õde ja vend. Õde Mari (1890-1965) elas talus ja aitas kõiges. Hommikuti sõitis ta piimanõudega Sikeldi meiereisse. Tema eritöö oli masinal kudumine. Külarahvas hindas tema kampsuneid, sukki ja muudki. Pärast õnnetust hobusega oli ta lonkama jäänud. Vend Juhan Winkelmanni (1894-

1917) nimi on Rapla kirikuaia Vabadussambal. Surmateade tuli selsamal kaardil, mida ta oli alustanud sõnadega: „Armsad kodused!“

Vennastekoguduse lugija

Martin ja Miina olid ka vennastekoguduse liikmed. Enamasti igal pühapäeval sõideti kirikusse ja mitmele poole

Miina ja Martin Oppi

Uus elumaja Andresel pühitseti jaanipäeval 1940, majal ripub veel Eesti Vabariigi trikoloor

palvetundidesse kas jalgratastel või enamasti hobusega. Andresel oli mitu hobust ja sõiduvankreidki, lisaks veel kaherattaline kaarik. Ilusad olid need pühapäevahommikud, kui kirikusse sätiti, kiiruga veel vankrit määriti, sõidutekk istmele pandi ja siis õuest välja sõideti. Mõnikord saime meiegi kaasa. Vähemalt läbi karjamaalt saime ikka sõita, sest mitu väravat oli vaja lahti teha ja kinni panna. Kodus kapis ootas värske „saialeib“, mida pühapäevaks sagedasti küpsetati, ja mõnda muudki suupoolist.

Palvetundides kõnelesid vennastekoguduse lugijad-vennad, Martin oli üks neist. Tal oli ka hea lauluhääl. Miina mängis harmooniumi ja mõnda teistki pilli. Enamasti oli kohal pillikoor (orkester), milles põhiliselt keelpillid, ja oli häid lauljaid. Eriti oodatud olid need kogunemised sõja ajal ja pärast, sest suurele südamevalule sai sealt leevendust. Andresel käisid mitmed kirikuõpetajad ligidalt ja kaugemaltki. Kord talvel oli külas kirikuõpetaja ja kirjanik Jaan Lattik, kellega koos sõideti Leidtorfide juurde palvetundi. Jaan Lattik oli hea jutuvestja ning viskas naljagi. Ka Martin armastas riikalikku juttu. Sõit viis läbi küla ja talvise metsa paari kilomeetri kaugusele raba äärde Üistale.

„Kuidas sa usklikuks said?“ küsisin kord onult. Ühes kristlikus lehes olnud kaks pilti, ühel lohakalt riides salkus juustega poiss, ja teisel korralik raamatut lugev noormees. „Tead, kuidas ma tahtsin selle teise sarnane olla,“ ütles ta.

Nõukogu esimees

Nendest aegadest on kõnelnud õpetaja Evald Saag, kuidas nad koos rasketest probleemidest jagu said. Kiriku akende jaoks ei saanud kuidagi klaasi, aga kui Martin oli seaga sõitnud Järvakanti, tuli ta klaasiga tagasi. Kirikul oli maa, mida pidi harima, norme täitma, makse maksma. Martin pani ühe hobuse ette, teise vankri järele, võttis põllutööriistad kaasa ja sõitis koos minu isaga (Johannes Oppi) kirikumõisa põldudele tööle. On naljakaid dokumente, kus teatav hulk normiks nõutud piima võib asendada munade või lihaga. Evald Saag on kõnelnud, kuidas nad Martiniga ajasid asju kohaliku võimuga ja pastoraadis „resideeriva“ väeosaga ning Leningradiski koos hakkama said.

Pärast sõda midagi maja juures ehitades läks Martinile rauakild silma. Leningradis tehti operatsioon ja mõnda aega oli tal vaja seal ravil käia. Tekkisid sidemed sealsete eestlastega. Samal ajal viis ta sinna toiduaineid, saades vastu midagi elektriühistule, kiriku remondiks või lihtsalt kohvritäie vene rublasid.

Martini neljakümne viiendaks sünnipäevaks kinkis kogudus talle SUURE PIIBLI, mis on meie perekonna uhkuseks. Mõnedki korrad Tallinnas käies on nad koos Evald Saagiga õöbinud meie juures - ega siis jõutud ühe päevaga kõike

korda ajada. Mäletan, et need olid mõnusad õhtud. Onu Martin ei jõudnud küll akadeemilise kõrghariduseni, aga temas oli midagi, mis selle korvas. Kümme aastat vanema mehena oli ta toeks oma õpetajale Evald Saagile. Nad olid sõbrad.

Uue riigikorra paradoksid

Palamulla koolimaja oli sõjas põlenud. Selle taastamise juures oli ka Martin tegev. Andresel käis seoses koolimaja ehitusega mitu asjameest haridusministeeriumist, ka Arnold Meri, kelle „kangelastegudest“ me 4. klassi õpikust lugesime ja eksamil vastama pidime. Koolimaja sai valmis 1947. aastal. Nüüd aga pole Palamullas enam ammu kellelegi kooli vaja...

Oma elulookirjelduses jätkab Martin: „1948. aasta lõpul, kui soovitati, õigemini avanes võimalus asutada ühismajandid, töötada efektiivselt, asutasime kolhoosi „Uus Kodu“. Töötasin seal asutamisest kuni 1950. aasta

augustikuuni põllutööl ja revisjonikomisjoni esimehena.“

Martin jätkas tööd oma talus nagu enne, kuigi ta polnud enam peremees. Sellegipoolest peab ta neidki aastaid oma talu arendamiseks vajalikeks, nagu kunagi unistanud. Ikka on ta koormatud ka mitme ühiskondliku kohustusega, ikka kutsutakse teda nõu või abi andma. Tal on palju poolehoidjaid, kuid uus riigikord tekitab ka vaenlasi.

Lahkumine kodunt

Oli kujunenud olukord, et Anton Vaarandi, kes oli päästnud Uku Masingu vanemad küüditamisest, hoiatas nüüd Martinit ja soovitas tal kodunt ära minna, sest tedagi oli ähvardatud. Martin ise kirjutab oma eluloos küll nii: „Sel ajal (1949) anti ministeeriumi poolt korraldus Rapla vallale anda 16 inimest põlevkivirajooni ehitustöödele, sölmisingi lepingu värbamisbürooga ja asusin tööle Jõhvi rajooni Eesti Põlevkivi Ehitustrust Nr. 1 puuseppade brigadirina.“

1950. aastal läkski ta Virumaa tööstusrajooni pakku nagu paljud tema saatusekaaslasedki võimaliku represseerimise eest, olles valmis tegema igasugust tööd ja esimesel võimalusel tagasi pöörduma. Elu kujunes aga teisiti. Martinil tekkis seal kooselu ja sündis tütar Ruth, kes talle palju rõõmu valmistas. Onu armastas lapsi. Oli ju neil kaks kasutütart ja meie, tema õepoeg Reino Vilgo ja vendade tütreid Evi ja Aino, olime seda küllaga tunda saanud.

Martini kirjast (1953): „Trust ehitab, mul tuleb järele vaadata, et nad korralikult teeivad ja töö vastuvõtuaktidele alla kirjutada. Elul pole muidu väga viga, võiks täitsa rahul olla. Ainult üks asi teeb vahest südames vaeva --- ühendus oma rahvaga on väga vilets. Moraalne meeolu ei ole kõige parem, see väsitab vaimu.“ Järgnevad küsimused ödedevendade elu kohta, ema tervisest, kuidas Palamullas

Pühapäevahommikune sõit kirikusse, uksele saabab neid kasutütart Velli

elatakse, kuidas meie õpingutega lugu on. „Mõtlen vahest endale oma ehitatud majadest omaette korteri võtta, siis tuleksite mulle ka vahest külla.“

Lootus ema 80-ndale sünnipäevale sõita ei täitu. Aga mõnedel tähtpäevadel ja üsna mitmel korral uuel aastal on ta siiski käinud ja ühel suvel 28. juulil - tema ja noorema õe sünnipäeval - oleme kõik koos Andresel olnud, tunnistuseks pilt koduõuest, kus üle keskea jõudnud õed-vennad on vanuse järgi reas.

Nii lähivad aastad ja 1966. aasta algusest on igatsust täis kiri Miinale: „...iga tund ja minut mõtlen kodu peale, öösel uneski olen seal. Mõtlen, kuidas sa üksinda (õde Mari oli surnud eelmise aasta augustis) selle lume ja külmaga seal hakkama saad. Minul ei aita küll muud, kui pean siin katsuma läbi ajada, kuni teelud lubavad, kui koju saab autoga sisse sõita, toon oma kraami ära. Teen siin lõpu. Sa oled küll kannatanud, katsu veel..., siis kui veel elu ja tervist on, olen ma seal, teen kõik, mis võimalik, et sul oleks kergem... Seniks kõige paremat ja Jumala õnnistust.“

Martin tagasi kodus aastal 1966

Kodus tagasi

Tagasi oma koju Palamullale jõuab Martin alles 1966. aasta algul, pea täis suuri plaane, mis kunagi ei täitu. Tööle asub ta Kodila sovhoosi. Sinna on ilmselt nõutud elulookirjeldust, mis on kirjutatud omaaegseid patriootlikke nõudeid silmas pidades. Tööaeg sovhoosis ei olnud pikk, sest kohalikud komnoored ei pidanud võimalikuks endise usumehega koostöötamist. Martin ei olnud muidugi enam ka see mees, kes enne. Eelkõige nõukogulik proletaarne ellusuhtumine ja tööviisid, aga veel muserdavam oli moraalne surve - oli ta ju läinud vastuollu oma tõekspidamistega.

Ja polegi enam palju aega jäänud. Kas ta suutis Miina elu kergemaks muuta? Vist mitte. Ega ta eriti Tallinnagi jõudnud. Suvel olime koos tädidega Kuusiku-Nõmme külas minu isa juures, kuhu ta mõnel korral tuli. Andreselgi sai kord käidud. Ja ühel 1967.aasta jaanuarikuu päeval saime tema kasutütrelt teate: „Martin suri eile õhtul.“ Hea, et ta sai puhkama Rapla kalmistule.

Aino Villand-Oppi

IN MEMORIAM SIIRI ROSPU

4.juunil viis raske haigus meie hulgast 73.eluaastal kauaaegse koguduse juhatuse liikme Siiri Rospu. Ta sündis 13. aprillil 1935 Hiiumaal Kõrgessaare vallas Jõeranna külas kolmelapselise pere teise lapsena. 7-aastaselt orvuks jäänuna (isa viidi 1940 Siberisse ja ema suri 1942) jäi ta uskliku vanatädi kasvatada. Lapsena käis kodulähedases Lauka baptistikoguduse pühapäevakoolis ning 14 aastaseks ristiti Reigi kirikus. Samal ajal lahkus kodusaairelt Tallinna õppima.

1952 suunati ta noore spetsialistina Rapla rajooni rahandusosakonda, kus töötas agendi ja raamatupidajana. Aastatel 1965-1997 töötas ta pangas, viimased 12 aastat pearaamatupidajana. Siirit iseloomustas ääretu kohusetunne oma töösse ning sõbralikkus kolleegidesse ja klientidesse.

Liitunud 1989.aastal Rapla kogudusega, valiti ta aastal 1992 juhatuse liikmeks. Laekurina, algul ka raamatupidajana, hoidis ta 15 aasta jooksul koguduse majandusasjad ja arhiivi ideaalses korras. Suurepärase inimesena ja oma ala professionaalina saavutas ta koguduses väga suure autoriteedi. Majanduses kodusoleva inimesena hindas ta koguduses enda jaoks olulisemaks pidevat vaimulikku kasvamist ja kristlikku osadust. Eriti pärast pangatöölt lahkumist sai kogudus talle teiseks koduks, kus ta tegi kõike südame ja andumusega.

Paasapühadel Iisraelis

Reisieltskond Meiri, Aive, Ahti, ja Ivo Jeruusalemma taustal

Ühes koguduse lehele antud intervjuus rääkis, et mu unistus on sel kevadel koos sõpradega jälle Iisraeli minna. See reis sai teoks koos Meiri, Ivo ja Ahtiga selle aasta paasapühade ajal 31. märtsist – 8. aprillini.

Õnnistusega reisile

Meie reis algas väga meeldejäädvalt. Nimelt oli Haapsalus 31. märtsil üritus nimega “Läänemaa, ärka”, mis oli seekord seotud Iisraeliga. Pastorid erinevatest Eestimaa kogudustest ja piirkondadest rääkisid hetkeseisust Eestimaa vaimsel maastikul ning varasematel sajanditel toimunud kristlikest ärkamisliikumistest. Riina Kaukver tutvustas juutide ajalugu. Kohale oli tulnud muusikuid, ühiselt lauldi palju iisraeli laule. See lõi aina parema Püha Maa reisi meeleolu. Muusika osas teenisid kaasa ka mu sõbrad Ivo ja Ahti. Poole ürituse pealt kutsuti meid neljakesi lavale ja eesotsas pastoriga õnnistas kogu saalitäis rahvast meie reisi. Seejärel lahkusime, et alustada sõitu Riia lennujaama.

Pühad on Iisraelis au sees

Riiast nelja tunni lennusõidu kaugusel võttiski meid vastu pühade-eelne Iisrael. Esimesel päeval saime veel turult värsket pitaleiba ning Iisraeli rahvusrooga falaffelit, mis sarnaneb meie hamburgeriga. Pühade ajal ei leia Jeruusalemmas kuskilt hapendatud leiba. Ka kodud pestakse ja puhastatakse väga hoolikalt, et kuhugi prakku ei jääks ühtki hapendatud leiva puru. Tänavatel ringi liikudes nägime, kuidas poeomanikud tegid viimaseid koristustöid, uhtudes voolikutest vett üle poelettide ja põrandade.

Kuigi Iisraelis ei pea kaugeltki kõik kinni Vana Testamendi käskudest, on hingamispäev kogu riigis au sees. Nii ka usupühad. Õpilastel ja tudengitel on siis koolivaheaeg ning tööinimesed puhkavad samuti. Ka meil tekkis väga suur respekt rahva suhtes, kes väärtustab üle kõige aega koos Jumala ja perega.

Surnumeri teeb terveks

Oma reisi esimestel päevadel sõitsime mööda Iisraeli: käisime Surnumeres ja Galilea ääres. Surnumere ääres on alati soe ja sealt õhtul ära söites võib kogeda, kuidas ihu pakatab tervisest. Sealne kliima, soolane vesi ja muda mõjuvad kehale väga hästi. Galileas käisime Jeesuse kodulinnas Kapernaumas (tõlkes Nahumi linn), kus on Peetruse ämma maja ning vana sünagoogi varemed. Nautisime ka niisama loodust nii üleval Golani kõrgendikul kui ka all Jordani jõe ääres.

Jeruusalemmas vaatasime üle kristlaste, juutide ja moslemite kvartalid. Käisime Taaveti linnas, mis on Jeruusalemma kõige vanem piirkond: Hauakirikus, kuhu on koondunud mitu vana kirikut, ning Hauaaias, kus käivad koos protestantlikud kogudused. Lääne- ehk Nutumüür on juutide kõige pühim paik. Seal käivad nad iga päev palvetamas. Sügisel, Suurel lepituspäeval tulevad Jeruusalemma oma patte kahetsema ka mitte väga religioossed inimesed. Mina näiteks imestas, kuidas mu majaperenaise poeg tuli pühade ajaks koju ja paastus Suurel lepituspäeval nii toidust, joogist kui ka tubakast.

Jumala ligiolu on kõikjal tunnetatav

Nii et kuigi meie ei saa kaaluda kõigi inimeste südameid, kes Nutumüüri ääres käivad, võin julgelt öelda, et Jumala lähedalolu ja palve vaimsus on seal paigas väga eriliselt kogetav. Samamoodi on tähendusrikkad paigad Ketsemani aed ning Õlimägi. Vaatasime moslemite maju ja õuesid ning avastasime hobuste karjamaa ja imeilusa moonivälja.

Minule oli sel reisil väga tähtis ka kohtumine inimestega. Sain poole ööni rääkida oma piiblikooli aegsete sõpradega. Kuigi oleme kirja teel suhelnud, mõistsin ma vahetu koosolemise kaudu palju paremini, kuidas vahepealne sõda oli neid mõjutanud või mida Jumal nende südames pärast kooli oli teinud. Käisime ka külas ühel Eestist Iisraeli immigrerunud pastoril ning Eesti juurtega sakslannal Lisa Rüdigeril, kes töötab Jeruusalemma Kristlikus Suursaatkonnas. Need koosolemised ja jutuajamised andsid palju mõtteainet Iisraeli osast Jumala plaanis, tänapäeva poliitikast ja majanduselist.

Kuigi olin seda reisi ette valmistanud ja pannud kirja paigad, kuhu võiks minna, siis minulegi ootamatult kujunes huvitav sündmuste järjekord. Reisi algul käisime paikades, mis olid seotud Jeesuse maapealse elu ja tegevusega, nädala keskel – kolmapäeval, Jeesuse kannatuse ja surmaga seotud kohtades. Jõudes viimaks Hauaaeda, tuli mul meelde, kuidas Jeesus ütles pärast oma surma ja ülestõusmist jüngritele: *“Teie aga viibige selles linnas, kuni teid rüütatakse väga kõrgelt.”* Lk.24:49. Ma olin mõelnud sellele kirjakohtadele ka enne reisi algust Eestis. Nüüd olin kindel, et see Jeesuse ütlus käis ka meie kohta. Samal õhtul läksime ühe Jeruusalemma messiaanliku koguduse rajatud palvetorni (hoone 14. korrusel) palvusele, mis oli minu

jaoks reisi tipp-sündmus. Läksime sinna, et koos juudikristlastega palvetada ja Jumalat teenida ning Jumal täitis meid oma Vaimuga.

Juudi noored otsivad Piiblist oma identiteeti

Järgmisena oli meil plaanis sõita koos mu Iisraeli sõpradega Vahemere äärde randa festivalile. Selliseid festivale peetakse Iisraelis neli korda aastas pühade ajal, kui noortel on koolivaheaeg. Tullakse kokku, et pidutseda, puhata ning otsida õiget suunda ja mõtet oma elule. Iisraelis mõeldakse palju enam eksistentsiaalsete ja vaimsete asjade üle.

Kindlasti on suur roll sellel, et sealsetes tavakoolides õpetatakse Pühakirja palju enam kui näiteks Eesti kristlikes koolides. On ju kogu juudi ajalugu ja kultuur seotud Vana Testamendi raamatutega. Iisraeli noori mõjutab nende ajalugu palju ja paneb mõtlema oma identiteedi üle.

Paljud küll mässavad oma vanemate karmide reeglite ja religioossuse vastu. Vabadust ja rahu püütakse leida New Age´ist ning hinduismist. Kristlust seostatakse veel praegugi natsismi ja juudivaenulikkusega. Samas on imeline näha, kuidas messiaanlikud kogudused Iisraelis kasvavad ja saavad aina tugevamaks. Sellelgi festivalil tunnistas Jeesuse oma Issandaks kümme noort juuti. Kolm neist said ka kohe ristitud.

Kokkuvõttes tahan öelda, et Iisraelis reisimine ja olemine ei saa jätta külmaks mitte kedagi. Sealne loodus, inimesed, kultuur ja usk lummavad väga paljusid. Kristlastena märkame, kuidas Jumal muudab seal meie südameid. Reisilt tagasi tulnuna on nii mõtted, väärtushinnangud kui ka teod õigemad ja puhtamad.

Aive Rahula

Pidutsevad juudi noored oma identiteeti otsimas

Shanghai - Hommikumaa pärl

Kiiresti arenev Pu jõe idakallas oli varem põllumajanduspiirkond. Enamik kõrghoonetest on kerkinud kahel viimasel aastakümnel

Hiina 1,3 miljardilisest elanikkonnast on ametlike allikate järgi kristlasi vaid 20 miljonit. Tegelikult kristlaste arvuks sellel maailma suurimal kommunistlikul maal peetakse umbes 100 miljonit. Juuniku keskpaigas õnnestus koguduse juhatuse liikmel Heli Viinalassil viibida nädal aega Hiina pangandus- ja äripealinnas Shanghais.

Hommikumaa pärliks kutsutav Shanghai asub Kesk-Hiinas Jangze jõe suubumiskohas Ida-Hiina merre. Tegelikult voolab Shanghai linnast läbi selle harujõgi Pu, mille kogupikkus on 113 km ning jagab linna ida- ja läänekaldaks. Jangze delta on üks suuremaid kogu maailmas. Shanghai südalinnast jääb Ida-Hiina mereni, sisuliselt Vaikse ookeanini ainult 16 km. Mussoonkliima tõttu on suurlinnas õhuniiskus sageli maksimumi lähedane ja selget sinise taevaga ilma ei õnnestunudki näha.

Megalinn

Shanghai on rahvusvahelises mõistes suurlinn, kus on enam kui 3000 kõrghoonet ja ta näeb välja väga läänelik. Shanghai territoorium on 6300 km² ja linnas elab 17 miljonit inimest. Südalinnas märkab vähe hiina rahvuslikku arhitektuuri, küll veel mõnd lammutamisele minevat hurtsikute kvartalit.

Shanghai panoraami kuuluvad Pu jõe idakaldale jäävad Aasia kõrgeim, 468-meetrine teletorn, mis on kõrguselt maailmas 3. kohal ning 420,5-meetrine Jin Mao pilvelõhkuja. Järgmisel aastal saab seal valmis juba maailma kõrgeim hoone.

Pu jõe läänepoolne kaldapealne on tuntud nime all Bund. Seda 19. sajandil erinevate Euroopa riikide poolt rajatud hoonetekompleksi nimetatakse ka Shanghai Wall Streetiks. Tegu on tõesti suurlinna finantssüdamega, kus asuvad praegu valdavalt pangahooned. Siia jääb ka kena haljastusega promenaad ja linn tervikuna on ilusasti haljastatud.

Kohalik vanem elanikkond arusaadavalt võõrkeeli ei kõnele, kuid nooremad räägivad head inglise keelt. Kuna südalinnas on hotelle väga palju, on teed või informatsiooni võimalik alati küsida hotellide administraatoritelt.

Budistliku templi eesõu

Turistid on oodatud

Turistidele on näitamiseks Shanghai vanalinna osas umbes 400 aastat tagasi imperaatorite Jiajing ja Wangli poolt rajatud Yu aed. See on klassikaline hiina aed ja tähendab tõlkes „rahu ja tervis”. Aeda iseloomustavad paljud punast värvi paviljonid ülespoole pööratud katuseservadega, mis on olnud nii teemajakesed kui ka külaliste võõrustamise paigad.

Idset Hiinat ja selle hõngu hoomab enam väljaspool Shanghaid. Mõne tunni autosõiduga jõuab lähedal olevatesse linnadesse, mille elanike arvuks on 5-6 miljonit. Küllastin Suzhou'd ja Zhouzhuanghi. Mõlemat võib nimetada Hiina Veneetsiaks tänu oma arvukatele kanalitele, mis on Suure Hiina Kanali harukanalid.

Hiina aedadele on iseloomulikud rohked kanalid, tiigikesed ja veesilmad ilusate sildadega, samuti rohkelt looduslikke kive ja puude väikevorme.

Hiinat iseloomustavad siidi- ja portselanitooted ning üle maailma tuntud hiina köök.

Kristlik kirik Shanghais

Usk on Hiinas lubatud, kuid mitte soositud

Kommunistliku Hiina Rahvavabariigi elanikkond on ametlikult mittereligioosne. Enamlevinud usundid on budism, kristlus ja islam. Nägin ka mõnda kristlikku kirikut, kuid üheski ei õnnestunud käia, sest olin seal äripäevadel. Küll aga ostsin tavalisest raamatupoest endale mälestuseks inglise- ja hiinakeelse piltidega piiblitõlgete raamatu.

Viimase 20 aasta jooksul on Hiinas trükitud 40 miljonit piiblit, mis rahvaarvu arvestades on küllalt väike hulk. Kristlike misjonäride töö tulemusena on hüppeliselt kasvanud pühapäevakoolide arv.

Ka meie eestlastena oleme sellesse oma osa andnud. 20. sajandi alguses töötasid Hiinas pikemat aega misjonäridena Hendrik

Kokamägi ja Martin Meedar. Ka praegu on seal tegutsemas eestlastest misjonäre.

Hiinast kui kontrastide maast jäi mulje, kus rikkus ja vaesus on sõbralikult teineteise kõrval. Elu aga areneb enneolematu kiirusega.

Heli Viinalass

Loo autor Heli istumas ühel Suzhou linna 300 sillast

Yu aed on üks turistide meeliskohti Shanghais

Lääne-Harju praostkond sai kokku Paldiskis

EELK 90.aastapäeva aukirja saanud Lääne-Harju praostkonna koguduste esindajad ja vaimulikud Paldiski kiriku ees

2.juunil tähistati Tartus väerika pidulikkusega 90 aasta möödumist I Eesti kirikukongressist. Seal vastuvõetud otsused panid õigusliku aluse Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku kui vaba rahvakiriku sünnile. Lääne-Harju praostkond korraldas nädal hiljem, 9.juunil ühise tähtpäeva jumalateenistuse praostkonna väikseimas koguduses Paldiskis.

Pidulikul jumalateenistusel laulis Rapla ja Hageri koguduse ühendkoor Siiri Kalviku juhatusel, jutlustas õpetaja Mihkel Kukk ja teenisid praostkonna vaimulikud. Järgnenud aktusel jagas praost Jüri Vallsalu Lääne-Harju praostkonna koguduste 40 teenekale töötajale peapiiskopi allkirjaga EELK Konsistooriumi eriaukirja.

Rapla kogudusest said selle endised juhatuse esimehed Arvo Musthallik ja Villu Siniroht, endine pühapäevakooli õpetaja Luule Lainväe ning Aita Paes, kes on palju aastaid ustavalt kogudusetööd teinud. Sama aukirjaga tunnustati ka praost emeeritus Esra Rahulat ja õpetaja Kalju Kukke. Rõõmus koosolemine päikeselisel päeval jätkus ühise piknikuga Pakri poolsaare maalilisel pankrannikul, millel kõrgust kuni 25 meetrit.

Luterliku koguduse algust loetakse Paldiskis aastast 1842. Nõukogude ajal muudeti kirikuhoone lõbustusasutuseks, nüüd on Nikolai kirik taastatud kaunimana kui enne. Paldiski oli aastakümneid okastraadiga suletud täiesti salajane koht. Täna on Paldiskist saanud jõuliselt arenev Eesti linn. Tänavad on puhtad, näotud paneelmajad saanud uue ja värske ilme ning sobimatud militaarrajatised suuremas osas õhku lastud. Sealne rahuvalve õppekeskus valmistab ette rahuoperatsioonidele minejaid. Palju eesti perekondi on hakanud eelistama vaiksemat Paldiskit rahutule ja liiklustulvas Tallinnale.

Tagasisõit jätkus mööda Pakri lahe rannikut Harju-Madise suunas. Selle kiriku kaugele paistev torn on ühtlasi meremajakaks. Kiriku kõrval on mälestuskivi sealses pastoraadis sündinud Eesti rahvakoolide asutajale Bengt Gottfried Forseliusel (u.1660–

Paldiskis peeti 1938. aastal Lääne-Harju praostkonna vaimulikkude laulupäeva, vaimulikest vasakult esimene Rapla koguduse tollane abiõpetaja ja koorijuht Wolfgang Seesemann

1688). Tema isa Johann Forselius oli 41 aastat Harju-Madise ja Risti koguduste pastor. Suure töö selle kauni kiriku taastamisel ja lagastatud ümbruse korrastamisel on teinud nüüdseks pensionil õpetaja Juta Siirak. Nädal hiljem, 16.juunil seati Harju-Madise kogudust juba mitu aastat teeninud õpetaja Joel Siim peapiiskop Andres Põderi poolt ka pidulikult ametisse.

Siitkandi tublide naispastorite tööd jätkab Risti kogudust kolmandat aastat teeniv Annika Laats. Kogudusetöö kõrval kasvatab ta kolme last ning õpib Helsingi ülikoolis doktorantuuris. Kogudus on hõreda asustuse tõttu väike, kuid rõõm on ka kahest leerilapsest ja vähemalt tosinast inimest, kes pühapäeviti jumalateenistusele tuleb. Risti kiriku vanust saab mõõta 700 aastaga. Välispilti ilmestab kunagise varingu tõttu omapärane poolsilinderjas torn.

Järgmine peatus oli Nõva kirikus, kus alates märtsist teenib õpetajana Kaisa Kirikal. See on väike puukirik huvitavate aknamaalingutega pärgamendil. Rannapiirkonna rootslaste tava järgi on kiriku põhjapoolne ehk naiste pingirida ilma seljatugedeta. Hajaasustusega Nõva vallas on alla tuhande püsielaniku ja tilluke põhikool, kuid noorel kirikuõpetajal on heameel, et pühapäevakoolis käib kümme last.

Peatselt taaspühitsetav Rooslepa kabel Läänemaal

Viimase üllatuse osaliseks saime veel värvilõhnalises Rooslepa kabelis. Noarootsi valla eestvõttel ja Rootsi kuningakoja toel on see 19.sajandil valdavalt rootslaste asualale ehitatud ning sõjast varemeis pühakoda alles äsja piltide ja plaanide järgi esialgsel kujul ja värvitoonides taastatud. Kabeli pühitsemine leiab aset tänava augustis.

Ilme Veetamm

Üle aastate suuremaid leerirühmi Raplas

oli õnnistada kolmainupühal, 3.juunil. Konfirmeeriti 30 uut täieõiguslikku koguduse liiget: *Erika Aarde, Merilin Israel, Juula Karmo, Marili Kohari, Ave Leht, Riin Mäesalu, Sille Oja, Ria-Reeda Rahkema, Liis Randmäe, Katrin Rikker, Caroly Rohela, Kelly Rohela, Annely Samun, Kadri Sillaste, Kätlin Solom, Gerda Tammik, Grithy Tammik, Pille-Riin Tendal, Jüri Haud, Kaarel Kamp, Maidu Kivisalu, Ott Kohari, Siim Kohari, Kauri Kont-Kontson, Reijo Lemetsaar, Margus Rohela, Reino Roosi, Raigo Rootsimaa, Kuldar Soitu ja Janis Tammsoo.*

Õnnitleme!

JUULI

- 8. Miralda Piirimets 92
- 9. Benita Jüürmann 85
- 14. Erna Anson 75
- 18. Eva Kivimaa 75
- 20. Leida-Helene Mulin 92
- 22. Vello Leinberg 70
- 23. Peeter Rahkema 50
- 24. Linda Babtšenko 94
- 25. Aino Saarmann 70
- 26. Liide Esnar 97
- 29. Eve Otsstavel 50
- 31. Laine Kard 80

AUGUST

- 1. Marve Niitsoo 94
- 7. Linda Riismaa 92
- 8. Erika Andok 75
- 12. Ants Kuldma 70
- 13. Ella Tarkmeel 85
- 14. Aino Udu 70
- 15. Ellen Susi 85
- 16. Milda Sukmit 85
- 18. Milvi Reier 50
- 21. Antonina Augul 97
- 24. Hugo Rootsimaa 75
- 24. Karl Kull 50
- 25. Erna Villig 80
- 25. Maimu Tedre 70
- 29. Linda Mäe 90

SEPTEMBER

- 4. Tea Astover 50
- 8. Armilde-Elvine Soome 94
- 11. Maie Liba 60
- 11. Olaf Nikkel 50
- 15. Koit Kuusemäe 70
- 16. Leida Tiido 92
- 18. Magda-Matilde Eppa 98
- 21. Aino Jõgisuu 70
- 22. Anne Murumaa 50
- 23. Helmut Rhede 85
- 26. Evald Putnik 80
- 26. Uku Udu 70
- 28. Erna Luha 91

Võidupühal Raplas

Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves osales võidupühal, 23. juunil Rapla kirikus jumalateenistusel ja võttis seejärel Rapla Ühisgümnaasiumi staadionil vastu Kaitseliidu paraadi. Pildil on president istumas autosse pärast lühikest puhkehetke pastoraadis

XV Rapla kirikumuusika festivali kontserdid

Laupäeval, 21. juulil kell 19	AVAKONTSERT Franz Joseph Haydni oratoorium "AASTAAJAD". Esitavad: Võru Oratooriumikoor / segakoor „Hilaro“, kammerkoor „Camerata Universitatis“ (Tartu). Solistid: Maris Lilason, Mati Turi ja Uku Joller. Dirigent Erki Pehk Pääse 100.-/70.-
Laupäeval, 28. juulil kell 19	„KÕIGEL ON KÕIGEGA SEOS...“ Laulab Kait Tamra Pääse 70.-/50.-
Laupäeval, 4. augustil kell 19	RAIVO TAFENAU TRIO: Raivo Tafenau (saksofon) Mikko Helevä Soomest (hammond-orel) Tuomas Timonen Soomest (löökpillid) Pääse 100.-/70.-
Laupäeval, 11. augustil kell 19	LÕPPKONTSERT Andres Uibo „APOCALYPSIS SYMPHONY“ „Hortus Musicus“, „Orthodox Singers“ Valeri Petrovi juhatusel. Andres Mustonen (viiul), Andres Uibo (orel). Dirigent Andres Mustonen Pääse 100.-/70.-

Sooduspääsmeid on võimalik saada koguduse kantseleist

Koguduse teated

Pühapäeviti kell 12 **armulauuga jumalateenistus**
Pühapäeviti kell 10 **palvetund koguduse raamatukogus**
Kuu II ja IV laupäeval kell 12 **vennastekoguduse kuulutustund**
Alates 15. augustist kuni jõuludeni on jumalateenistused pastoraadis

Koguduse kantselei avatud T-R kell 9-13, P ja kirikupühadel enne ja
pärast jumalateenistust, telefon **48 55 470**, e-post: **rapla@eelk.ee**
kodulehekülj **www.eelkrapla.ee**; Skype: **eelkrapla**
juhatause esimees Raivo Erm **51 30 212**
õpetaja Mihkel Kuk **48 68 144; 55 650 722**; Skype: **mihkelkukk**

Fotod: Arvo Kuldkepp, Mihkel Kuk, Rita Merekivi, Aive Rahula, Harri Rospu,
Taimo Tammik, Heli Viinalass ja erakogud
Toimetaja Ilme Veetamm, küljendaja Edmund Laugasson